

Vija Kalniņa, *Mg. iur.*

Latvijas Universitātes Juridiskā fakultāte, Latvija

SUBJEKTI, KURI VAR ATSAUKTIES UZ PAKALPOJUMU SNIEGŠANAS BRĪVĪBU LĪDZDALĪBAS EKONOMIKĀ

SUBJECTS WHICH MAY RELY ON FREEDOM TO PROVIDE SERVICES IN SHARING ECONOMY

Summary

The personal sphere of application determines which subjects can rely on the freedom to provide services. The sharing economy services are being provided differently than traditional services, involving sharing economy platforms and nonprofessional service providers. The analysis of the rulings of the Court of Justice of the European Union gives ground to conclusions that sharing economy service receivers and service providers (platforms, professional and non-professional service providers) should be protected by the freedom to provide services.

Atslēgvārdi: pakalpojumu sniegšanas brīvība, līdzdalības ekonomika, pakalpojumi, pakalpojumu sniedzēji, pakalpojumu saņēmēji, Eiropas Savienība

Keywords: free movement of services, sharing economy, services, service providers, service receivers, the European Union

Ievads

Līguma par Eiropas Savienības darbību (turpmāk – LESD) 57. pantā ir nostiprināta pakalpojumu sniegšanas brīvība (viena no četrām Eiropas Savienības (turpmāk – ES) ekonomiskajām pamatbrīvībām), kas paredz ES dalībvalstīm pienākumu atturēties no šķēršļu likšanas pakalpojumu sniegšanai. Proti, dalībvalstis nedrīkst ierobežot pārrobežu pakalpojumu sniegšanu un saņemšanu.¹ Pakalpojumu sniegšanas brīvība no pārmērīgiem dalībvalstu ierobežojumiem aizsargā gan pakalpojumu sniedzējus, gan arī pakalpojumu saņēmējus.²

Pēdējo 10 gadu laikā ir attīstījies globāls ekonomikas fenomens – līdzdalības ekonomika,³ kas latviešu valodā tiek saukta arī par sadarbības vai sadarbīgo ekonomiku (no angļu valodas *sharing economy*, *collaborative economy*, *peer-to-peer economy*, *gig economy*). Pastāv dažādi viedokļi par to, kāda veida pakalpojumi veido līdzdalības

¹ Craig P., Búrca G. EU Law. Text, Cases and Materials. Fourth Edition. New York: Oxford University Press, 2008, p. 813.

² Barnard C. The Substantive Law of the EU. Fifth edition. New York: Oxford University Press, 2016, p. 293.

³ Hou L. Destructive Sharing Economy: A passage from status to contract. Beijing: Elsevier, 2018, p. 1.

ekonomiku, taču neatkarīgi no izpratnes to parasti raksturo trīs galvenās pazīmes: interneta platformas, personas, kas iesaistās pakalpojumu sniegšanā, un brīvo resursu, neatkarīgi no to veida, efektīva izmantošana. Atšķirībā no tradicionālā pakalpojumu nodrošināšanas modeļa, kur iesaistīts pakalpojumu sniedzējs un pakalpojumu saņēmējs, līdzdalības ekonomikas pakalpojumu sniegšanā ir iesaistīti divi subjekti – persona, kas faktiski sniedz pakalpojumu (izpilda attiecīgā pakalpojuma sniegšanai raksturīgās darbības) un līdzdalības ekonomikas platformas turētājs, kas nodrošina interneta platformu vai aplikāciju, ar kuras palīdzību tiek organizēta pakalpojumu sniegšana (kas atbilst starpniecībai),⁴ vai pat iesaistās paša pakalpojuma sniegšanā, nosakot cenu, kvalitātes prasības u. c. svarīgus pakalpojuma aspektus.⁵ Papildus tam līdzdalības ekonomikai ir raksturīgi, ka pakalpojumu sniegšanā iesaistās personas, kuras nav profesionāles attiecīgo pakalpojumu sniegšanā,⁶ piemēram, pārvaldījumus nodrošina personas, kas nav licencēti taksometru vadītāji, vai izmitināšanas pakalpojumus nodrošina personas, kas nav saistītas ar viesnīcu biznesu. Turklāt šīs personas pakalpojumu sniegšanai izmanto sev dažādus piederošus resursus, kas tām attiecīgajā brīdī pašām nav nepieciešami, piemēram, dzīvojamās telpas, automašīnas, iekārtas un instrumentus, savu laiku un prasmes.⁷ Pazīstamākie līdzdalības ekonomikas modeļu piemēri ir *Uber*, Latvijā – *Bolt*, *Airbnb*, *Taskrabbit*, *BlaBlaCar*.

Līdzdalības ekonomikas pakalpojumu sniegšana nav tikai lokāla, proti, nenotiek tikai vienā valstī, bet bieži vien, pateicoties tehnoloģiju iespējām, tai raksturīgs pārrobežu elements⁸ – būs konstatējama pakalpojuma sniedzēja, saņēmēja vai paša pakalpojuma pārvietošanās pāri robežām.⁹ Pārrobežu elements ir viens no priekšnoteikumiem, lai uz pakalpojumu varētu attiecināt pakalpojumu sniegšanas brīvību.¹⁰ Taču līdzās tam ir vēl arī vairāki citi apstākļi, kas ir jākonstatē un jānovērtē, lai uz pakalpojumu varētu attiecināt pakalpojumu sniegšanas brīvību.¹¹ Viens no šādiem noskaidrojamiem apstākļiem ir personas, kas ir tiesīgas atsaukties uz pakalpojumu sniegšanas brīvību un tādējādi aizsargāt sevi pret dalībvalstu noteiktiem ierobežojumiem pakalpojumu sniegšanai.¹² Šā raksta mērķis ir noteikt personas, kuras ir tiesīgas atsaukties uz pakalpojumu

⁴ Petropoulos G. An economic review of the collaborative economy. Policy Contribution, Issue No 5, 2017, p. 3.

⁵ Hatzopoulos V., Roma S. Caring for Sharing? The collaborative economy under EU law. Common Market Law Review, Vol. 54, No. 1, 01.02.2017., p. 95; Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai. Eiropas sadarbigās ekonomikas programma. COM(2016) 356 final, 6. lpp.

⁶ De Costa M. F. Sharing Economy: From B2C to P2P and Back. In: Redihna M. R., Guimaraes M. R., Fernandes F. L. (eds.). The Sharing Economy. Legal Problems of a Permutations and Combinations Society. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 2019, p. 16.

⁷ Petropoulos G., pp. 2–3.

⁸ Mota H. The Cross-Border Contracts on Sharing Economy. In: Redihna M. R. et al., p. 449.

⁹ Pārrobežu elementa pastāvēšana attiecībā uz līdzdalības ekonomikas platformām ir konstatēta lietā Eiropas Savienības Tiesas 2017. gada 20. decembra spriedums lietā C-434/15 *Asociación Profesional Elite Taxi*, 15. punkts.

¹⁰ Barnard C., pp. 292–295.

¹¹ Sk., piemēram, Schmitz T. Kāzusi un mācību materiāli Eiropas Savienības tiesībās. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2010, 226.–232. lpp.

¹² Ibid.

sniegšanas brīvību līdzdalības ekonomikā, ievērojot atšķirības līdzdalības ekonomikas pakalpojumu sniegšanā.

Pakalpojumu sniegšanas brīvības jēdziens ir autonomas ES tiesību jēdziens, kura saturs nosakāms, interpretējot ES dibināšanas līgumus, direktīvas un Eiropas Savienības Tiesas (turpmāk – EST) judikatūras atziņas.¹³ Tieši tāpat arī citi jēdzieni, kas ir saistīti ar pakalpojumu sniegšanas brīvību, tās piemērošanas sfēru un saturu, ir vērtējami autonomi, izmantojot šo pieeju, neatkarīgi no to nozīmes citās tiesību nozarēs. Tāpēc rakstā subjekti, ko līdzdalības ekonomikā aizsargā pakalpojumu sniegšanas brīvība, tiks noteikti, analizējot ES tiesību aktos un EST judikatūras atziņās noteikto. Vispirms vērtētas līdzdalības ekonomikas pakalpojumu saņēmēju tiesības atsaukties uz pakalpojumu sniegšanas brīvību, bet pēc tam – līdzdalības ekonomikas pakalpojumu sniedzēju tiesības, dalot tos divās grupās – līdzdalības ekonomikas platformu turētāji un vispārējā pakalpojuma sniedzēji.

1. Pakalpojumu saņēmēji līdzdalības ekonomikā

Lai arī LESD 56.–57. panta formulējums var radīt priekšstatu, ka pakalpojumu sniegšanas brīvība aizsargā tikai pakalpojumu sniedzējus un viņu tiesības sniegt pakalpojumus, ievērojot apstākli, ka pakalpojumu sniegšanā ir nozīme arī tam, ka pakalpojumu saņēmēji var doties uz citu dalībvalsti saņemt pakalpojumus, arī pakalpojumu saņēmējus aizsargā pakalpojumu sniegšanas brīvība.¹⁴ Tas, ka pakalpojumu sniegšanas brīvība aizsargā arī pakalpojumu saņēmējus, ir ticis apstiprināts gan ES normatīvajos aktos,¹⁵ gan arī EST judikatūrā, uzsverot pakalpojumu saņēmēju tiesību aizsardzības nozīmību pakalpojumu tirgus liberalizācijā. Pakalpojumu saņēmēju tiesību aizsardzības nepieciešamība pakalpojumu sniegšanas brīvības funkcionēšanas nodrošināšanai pirmo reizi tika atzīta lietā *Luisi un Carbone*¹⁶ un vēlāk apstiprināta arī vairākās citās lietās.¹⁷

Arī līdzdalības ekonomikas pakalpojumu kontekstā pakalpojumu saņēmēju tiesību brīvi piekļūt līdzdalības ekonomikas pakalpojumiem nodrošināšana ir nozīmīga. Liela daļa līdzdalības ekonomikas pakalpojumu ir orientēti uz tūristu apkalpošanu,¹⁸ tāpēc nepārprotami būs konstatējami gadījumi, kad pakalpojuma saņēmējs dosies

¹³ Van Rossem J. W. The Autonomy of EU Law: More is Less? Pieejams: http://www.springer.com/cda/content/document/cda_downloaddocument/9789067049023-c2.pdf?SGWID=0-0-45-1367037-p174605404 [aplūkots 04.07.2019.].

¹⁴ Barnard C., p. 293.

¹⁵ Sk. Padomes 1973. gada 21. maija Direktīvas 73/148/EEK par dalībvalstu pilsoņu pārvietošanās un dzīvesvietas Kopienā ierobežojumu atcelšanu saistībā ar uzņēmējdarbību un pakalpojumu sniegšanu 1. panta 1. punkta b) apakšpunktu.

¹⁶ Eiropas Kopienu tiesas 1984. gada 31. janvāra spriedums apvienotajās lietās 286/82 un 26/83 *Luisi un Carbone/Ministero dello Tesoro*, 10. punkts.

¹⁷ Sk., piemēram, Eiropas Kopienu tiesas 2001. gada 29. novembra spriedumu lietā C-17/00 *De Coster*, 33. punktu, Eiropas Kopienu tiesas 2001. gada 12. jūlija spriedumu lietā C-157/99 *Smits un Peerbooms*, 53. punktu.

¹⁸ Dredge D., Gyimóthy S. (eds.). Collaborative Economy and Tourism. Perspectives, Politics, Policies and Prospects. Cham: Springer International Publishing, 2017, p. 2.

uz citu dalībvalsti saņemt, piemēram, izmitināšanas vai transporta pakalpojumus.¹⁹ Personas, kas kā pakalpojumu saņēmēji līdzdalības ekonomikā ir tiesīgi atsaukties uz pakalpojumu sniegšanas brīvību, līdzīgi kā tas ir arī ar jebkuru citu pakalpojumu, ir jebkurš pakalpojumu saņēmējs neatkarīgi no tā, vai tā ir fiziskā persona (kā patērētājs vai kā pašnodarbinātais) vai juridiskā persona.²⁰

Jānorāda gan, ka līdz šim nav identificēti tādi dalībvalstu noteikti ierobežojumi līdzdalības ekonomikā, kas būtu vērsti tieši uz pakalpojumu saņēmēju tiesību ierobežošanu saņemt līdzdalības ekonomikas pakalpojumus citā dalībvalstī vai no citas dalībvalsts pakalpojumu sniedzēja. Tomēr, pēc autores domām, līdzšinējā EST judikatūra par citu pakalpojumu saņēmējiem ir pietiekami pārlicinoša un dod pamatu uzskatīt, ka arī līdzdalības ekonomikas pakalpojumu saņēmēji var paļauties uz pakalpojumu sniegšanas brīvību.

2. Pakalpojumu sniedzēji līdzdalības ekonomikā

Kā norādīts iepriekš, līdzdalības ekonomikā pakalpojumu sniegšanas modelis atšķiras no tradicionālā pakalpojumu sniegšanas modeļa, jo pakalpojumu sniegšanā ir iesaistīti divi subjekti – līdzdalības ekonomikas platformas turētājs un pakalpojuma sniedzējs (faktiskais pakalpojuma nodrošinātājs). Turklāt līdzdalības ekonomikā iesaistās arī personas, kas nav attiecīgās nozares profesionāļi un speciālisti. Abi minētie apstākļi sarežģī pakalpojumu sniedzēju noteikšanu līdzdalības ekonomikā.

No LESD 56. un 57. panta formulējuma izriet, ka pakalpojumu sniegšanas brīvība aizsargā dalībvalstu pilsoņus, kas veic uzņēmējdarbību kādā dalībvalstī, bet sniedz pakalpojumus citas dalībvalsts personai. Prasība pēc tā, lai persona ne tikai sniegtu pakalpojumus, bet arī nodarbotos ar uzņēmējdarbību, ir iekļauta arī Eiropas Parlamenta un Padomes 2006. gada 12. decembra Direktīvā 2006/123/EK par pakalpojumiem iekšējā tirgū (Pakalpojumu direktīva). Pēc minētajām pazīmēm uz pakalpojumu sniegšanas brīvību varētu atsaukties tikai līdzdalības ekonomikas platformu turētāji un profesionālie pakalpojumu sniedzēji, bet ne personas, kas nav profesionāļi un kas pakalpojumu sniegšanā iesaistās neregulāri. Tomēr EST judikatūras atziņās ir norādes uz to, ka arī šādas personas varētu pretendēt uz pakalpojumu sniegšanas brīvības aizsardzību.

2.1. Līdzdalības ekonomikas platformu turētāji

Jautājumu par līdzdalības ekonomikas platformu turētājiem kā pakalpojumu sniedzējiem EST ir vērtējusi divās *Uber* lietās. Drīzumā gaidāms spriedums *AIRBNB Ireland* lietā, kur ģenerāladvokāts Macejs Špunars 2019. gada 30. aprīlī jau ir izteicis savus secinājumus. Šajās lietās risināts jautājums par to, kā klasificējami līdzdalības

¹⁹ Dredge D., Gyimóthy S. (eds.) Collaborative Economy and Tourism. Perspectives, Politics, Policies and Prospects. Cham: Springer International Publishing, 2017, pp. 24–25.

²⁰ Kalniņa V. Pakalpojumu sniegšanas brīvība. No: Shewe C. (zin. red.). Eiropas Savienības tiesības. II daļa. Materiālās tiesības. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016, 285. lpp.

ekonomikas pakalpojumi, lai uz tiem varētu attiecināt pakalpojumu sniegšanas brīvību. Lai gan šo lietu centrālais jautājums nav noteikt pakalpojumu sniedzējus, kas līdzdalības ekonomikā var atsaukties uz pakalpojumu sniegšanas brīvību, EST spriedumos paustās atziņas apstiprina, ka līdzdalības ekonomikas platformu turētājiem šādas tiesības var piemist.

Pēc EST secinājumiem, *Elite Taxi* lietā līdzdalības ekonomikas pakalpojumi ir kompleksi pakalpojumi (pakalpojumi, ko veido vairāki elementi un posmi) un to sniegšanā ir iesaistīts ne tikai vispārējā vai gala pakalpojuma (angļu val. *overall service*) sniedzējs, kas faktiski izpilda attiecīgajam pakalpojumam raksturīgās darbības, bet arī līdzdalības ekonomikas platformas turētājs.²¹ Šādus secinājumus EST izdarīja, balstoties uz informāciju par *Uber* platformas būtisku iesaisti neprofesionālo transporta vadītāju sniegto pakalpojumu noteikšanā un nodrošināšanā.²² Ievērojot to, ka gan platformas turētājs ir atzīts par līdzdalības ekonomikas pakalpojuma sniedzēju, platformas turētājam ir tiesības paļauties uz pakalpojumu sniegšanas brīvību. Vienīgi *Uber* uz pakalpojumu sniegšanas brīvību nevarēja paļauties, jo transporta pakalpojumi saskaņā ar LESD 58. panta 1. punktu ir izslēgti no pakalpojumu sniegšanas brīvības aizsardzības.²³

Minētie secinājumi tika apstiprināti arī lietā *Uber France*,²⁴ taču interesants pagrieziens varētu būt EST spriedums lietā *AIRBNB Ireland*, kur EST jāvērtē citas līdzdalības ekonomikas platformas darbība. Ģenerālvokāts M. Špunars šajā lietā atkāpjas no saviem secinājumiem *Uber* lietās,²⁵ kuriem spriedumā sekoja arī EST, nekonstatējot *Airbnb* būtisku iesaisti izmitināšanas pakalpojumu sniegšanā.²⁶ Ģenerālvokāta secinājumi rada daudz jautājumu, jo *Airbnb* un *Uber* iesaiste vispārējo pakalpojumu sniegšanā ir ļoti līdzīga, un liek secināt, ka pat mazākā atkāpe no *Uber* veiktajām darbībām dos pamatu konstatēt starpniecības pakalpojumus, nevis būtisku iesaisti vispārējā jeb gala pakalpojumu sniegšanā. Taču ar šādu pieeju līdzdalības ekonomikas pakalpojumi netiktu skatīti kopā, bet gan kā divi atsevišķi pakalpojumi – vispārējais pakalpojums un starpniecības platformas pakalpojums ar atšķirīgiem subjektiem kā pakalpojumu sniedzējiem.

Vienlaikus tomēr jānorāda, ka apstāklim, vai līdzdalības ekonomikas platformas turētājs tiek atzīts par starpniecības pakalpojumu sniedzēju vai pakalpojuma sniedzēju attiecīgajā jomā, nav būtiska ietekme uz to, vai līdzdalības ekonomikas platforma varēs paļauties uz pakalpojumu sniegšanas brīvību. Tāda iespēja platformai būs gan vienā, gan otrā gadījumā. Vienīgā atšķirība ir tā, ka gadījumā, ja platformas turētāju atzīst par starpnieku, pēc Eiropas Parlamenta un Padomes 2000. gada 8. jūnija Direktīvas

²¹ Eiropas Savienības Tiesas 2017. gada 20. decembra spriedums lietā C-434/15 *Asociación Profesional Elite Taxi*, 40. punkts.

²² *Ibid.*, 38.–39. punkts.

²³ *Ibid.*, 44. punkts. Transporta pakalpojumus dalībvalstis ir tiesīgas brīvi ierobežot citu valstu pakalpojumu sniedzējiem, jo šī pakalpojumu sfēra nav liberalizēta.

²⁴ Eiropas Savienības Tiesas 2018. gada 10. aprīļa spriedums lietā C-320/16 *Uber France*, 22. punkts.

²⁵ Sk., piemēram, ģenerālvokāta Maceja Špunara 2017. gada 11. maija secinājumus lietā C-434/15 *Asociación Profesional Elite Taxi*, 61.–63. punkts.

²⁶ Ģenerālvokāta Maceja Špunara 2019. gada 30. aprīļa secinājumi lietā C-390/18 *AIRBNB Ireland*, 86.–91. punkts.

2000/31/EK par dažiem informācijas sabiedrības pakalpojumu tiesiskiem aspektiem, jo īpaši elektronisko tirdzniecību iekšējā tirgū būs piemērojami papildu aizsardzības pasākumi, dalībvalstij ziņojot Eiropas Komisijai par ierobežojošiem noteikumiem. Savukārt *Uber* neveiksmīgs apstākļi izrādījās tas, ka transporta pakalpojumi ir izslēgti ārpus pakalpojumu sniegšanas brīvības aizsardzības un *Uber* sniegto pakalpojumu atzīšana par pakalpojumiem transporta jomā izslēdza tos no pakalpojumu sniegšanas brīvības aizsardzības.

2.2. Vispārējā pakalpojuma sniedzēji

Līdzdalības ekonomikas platformu turētāji, pēc EST judikatūras atziņām, ir subjekti, kas var paļauties uz pakalpojumu sniegšanas brīvības aizsardzību. Tomēr, kā jau konstatēts, līdzdalības ekonomikas pakalpojumu sniegšana ir kompleksa – tajā iesaistīti vairāk nekā viens pakalpojumu sniedzējs – līdzdalības ekonomikas platformu un faktisko pakalpojuma sniedzēju. Turklāt līdzdalības ekonomikā vispārējo pakalpojumu bieži sniedz personas, kurām tā ir papildu, nevis galvenā nodarbošanās, tāpēc viņu darbība nekļūst par pamatnodarbošanos, komercdarbību vai saimniecisko darbību.²⁷ Vienlaikus jānorāda, ka ar līdzdalības ekonomikas platformu starpniecību pakalpojumus var sniegt un sniegt arī profesionāļi.²⁸

ES pašreizējais regulējums (LESD 56. pants un Pakalpojumu direktīva) par to, kas ir uzskatāmi par pakalpojumu sniedzējiem, balstās uz pieņēmumu, ka pakalpojumus sniedz personas, kas ir profesionāļi, kam pakalpojumu sniegšana ir saimnieciskā nodarbošanās. Vienlaikus EST judikatūrā subjekta, kuram kā pakalpojumu sniedzējam ir tiesības paļauties uz pakalpojumu sniegšanas brīvību, noteikšanai lielāku nozīmi piešķir nevis personas statusam (vai tā ir reģistrējusies kā pašnodarbinātais u. tml.), bet gan tam, vai par sniegto pakalpojumu tiek saņemta atlīdzība. Piemēram, lietā *Jundt* EST uzsvēra, ka izšķirošais elements, kura dēļ darbība ietilpst LESD noteikumu par pakalpojumu sniegšanas brīvību piemērošanas jomā, ir to saimnieciskais raksturs, proti, pakalpojumam jābūt sniegtam par atlīdzību, kā arī nav nozīmes tam, vai pakalpojumu sniedzējs vēlas gūt peļņu.²⁹ Tādējādi par pakalpojumu sniedzēju var atzīt gan pensionējušos pasniedzēju,³⁰ gan sportistu amatieri.³¹ Minēto iemeslu dēļ arī jebkura persona, kas nav nozares profesionālis vai speciālists, bet kurš sniedz pakalpojumus pret atlīdzību, neskatoties uz tās biežumu un, vai tā tiek veikta atkārtoti, varētu tikt uzskatīts par pakalpojuma sniedzēju, kas var paļauties uz pakalpojumu sniegšanas brīvību.³² Lai arī attiecībā uz līdzdalības ekonomiku šādi secinājumi EST vēl nav tikuši apstiprināti, pēc autores domām, minētās EST judikatūras atziņas norāda uz to, ka uz līdzdalības ekonomikas vispārējo pakalpojumu sniedzējiem, kas nav profesionāļi, pakalpojumu sniegšanas brīvība varētu tikt attiecināta.

²⁷ Hatzopoulos V, Roma S, p. 114.

²⁸ Petropoulos G., p. 8.

²⁹ Eiropas Savienības Tiesas 2007. gada 18. decembra spriedums lietā C-281/06 *Jundt*, 32. un 33. punkts.

³⁰ *Ibid.*, 34. punkts.

³¹ Eiropas Kopienų tiesas 2000. gada 11. aprīļa spriedums lietā C-191/97 *Deliège*, 64. punkts.

³² Hatzopoulos V, Roma S, p. 114.

Neprofesionāļu iesaistīšanās tirgū nav raksturīga tikai līdzdalības ekonomikai, bet tā notiek arī citās ekonomiskās aktivitātēs, kas pilnīgi vai daļēji tiek īstenotas digitālajā vidē, piemēram, tirdzniecībā vai citu pakalpojumu sniegšanā. Arī šajās nozarēs ir aktuāls jautājums par neprofesionāļu tiesisko statusu, tiesībām un pienākumiem. Kā piemērs lietai, kurā EST ir bijis jārisina jautājums par neprofesionāļu tiesisko statusu, ir jāmin lieta *Kamenova*. Šajā lietā fiziskā persona veica atsevišķu priekšmetu tirdzniecību interneta platformā, un EST bija jāskaidro, vai uz šādu personu, kas nav komersants (persona, kas darbojas nolūkos, kas ir saistīti ar tās komercdarbību, uzņēmējdarbību, amatniecisko darbību vai profesiju),³³ ir attiecināms negodīgas komercprakses aizliegums. Šajā lietā EST noteica, ka jāvērtē katrs gadījums atsevišķi, uzskaitot dažādus apstākļus, kas varētu ietekmēt to, vai persona ir atzīstama par tirgotāju.³⁴ Lai fizisko personu atzītu par tirgotāju, nepietiks konstatēt tikai peļņas gūšanas nolūku un vairākus mēģinājumus pārdot dažādas preces.³⁵

EST secinājumu lietā *Kamenova* gaismā neprofesionālo līdzdalības ekonomikas pakalpojumu sniedzēji ne vienmēr veic ekonomisko darbību un nevarētu tikt atzīti par personām, kas veic uzņēmējdarbību un ir aizsargājami ar pakalpojumu sniegšanas brīvību. Tomēr, pirmkārt, lietā *Kamenova* lietas apstākļi bija saistīti ar preču tirdzniecību internetā, nevis pakalpojumu sniegšanu, tāpēc šis atziņas līdzdalības ekonomikas pakalpojumiem varētu piemērot tikai pēc analogijas. Otrkārt, juridiskajā literatūrā pastāv viedoklis, ka pakalpojuma sniedzēja jēdziens ir plašāks par tirgotāja jēdzienu patērētāju un negodīgas komercprakses kontekstā.³⁶

Autoresprāt, atbilde uz jautājumu, vai vispārējā pakalpojuma sniedzējs, kas nav profesionālis, var atsaukties uz pakalpojumu sniegšanas brīvību, nav nepārprotama. Lai arī pakalpojumu sniegšanas brīvības kontekstā līdz šim pakalpojumu sniedzēju jēdziens ir bijis plašs, nevar neievērot to, ka secinājumi par pakalpojumu sniegšanas brīvības attiecināmību uz neprofesionāliem pakalpojumu sniedzējiem var ietekmēt arī šādu pakalpojumu sniedzēju statusu citos jautājumos kā, piemēram, patērētāju tiesību aizsardzība un negodīgas komercprakses novēršana. Šajos citos jautājumos neprofesionāļu pielīdzināšana profesionāļiem nebūtu samērīga, kā tas ir atzīts arī lietā *Kamenova*.

Kopsavilkums

1. Pakalpojumu sniegšanas brīvība līdzdalības ekonomikā aizsargā gan pakalpojumu sniedzējus, gan to saņēmējus.
2. Lai personu atzītu par pakalpojumu sniedzēju pakalpojumu sniegšanas brīvības kontekstā, atbilstoši LESD 56. pantam un Pakalpojumu direktīvai tai ir jānodarbojas ar uzņēmējdarbību. Tādus apstākļos par pakalpojumu sniedzējiem līdzdalības ekonomikā var atzīt tikai līdzdalības ekonomikas platformu turētājus

³³ Eiropas Savienības Tiesas 2018. gada 4. oktobra spriedums lietā C-105/17 *Kamenova*, 32. punkts.

³⁴ *Ibid.*, 38. punkts.

³⁵ *Ibid.*, 39. punkts.

³⁶ Hatzopoulos V, *Roma S.*, p. 114.

un profesionāļus, kas savus pakalpojumus sniedz, izmantojot šīs platformas. Pēc šādas formālas pieejas personas, kas nav profesionāļi pakalpojumu sniedzēji, bet sniedz pakalpojumus, izmantojot līdzdalības ekonomikas platformas, nevarētu tikt atzīti par pakalpojumu sniedzējiem, ko aizsargā pakalpojumu sniegšanas brīvība.

3. Pastāv dažādi viedokļi par to, vai pakalpojumu sniedzēji, kas nav profesionāļi, būtu atzīstami par pakalpojumu sniedzējiem pakalpojumu sniegšanas brīvības kontekstā. No vienas puses, EST līdzšinējie secinājumi par pakalpojumu sniedzējiem dod pamatu paļauties, ka arī neprofesionālos pakalpojumu sniedzējus aizsargā pakalpojumu sniegšanas brīvība. No otras puses, attiecībā uz citām ekonomiskajām aktivitātēm tiek ierobežota tiesību un pienākumu (piemēram, patērētāju un negodīgas komercprakses jautājumos), kas attiecas uz profesionāļiem, piemērošana personām, kas nav profesionāļi. Pakalpojumu sniedzēju, kas nav profesionāļi, atzīšana par pakalpojumu sniegšanas brīvības subjektiem nedrīkstētu viņiem radīt nesamērīgus un neatbilstošus pienākumus citos tiesību jautājumos.

BIBLIOGRĀFIJA

Literatūra

1. Barnard C. *The Substantive Law of the EU*. Fifth edition. New York: Oxford University Press, 2016.
2. Craig P., Búrca G. *EU Law. Text, Cases and Materials*. Fourth Edition. New York: Oxford University Press, 2008.
3. Dredge D., Gyimóthy S. (eds.). *Collaborative Economy and Tourism. Perspectives, Politics, Policies and Prospects*. Cham: Springer International Publishing, 2017.
4. Goudin P. *The Cost of Non-Europe in the Sharing Economy. Economic, Social and Legal Challenges and Opportunities*. Brussels: European Added Value Unit, 2016.
5. Hatzopoulos V., Roma S. *Caring for Sharing? The collaborative economy under EU law*. *Common Market Law Review*, Vol. 54. No. 1, 01.02.2017, pp. 81–127.
6. Hou L. *Destructive Sharing Economy: A passage from status to contract*. Beijing: Elsevier, 2018.
7. Petropoulos G. *An economic review of the collaborative economy*. *Policy Contribution*, Issue No 5, 2017.
8. Redihna M. R., Guimarães M. R., Fernandes F. L. (eds.). *The Sharing Economy. Legal Problems of a Permutations and Combinations Society*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 2019.
9. Rossem J. W., van. *The Authonomy of EU Law: More is Less? Pieejams*: http://www.springer.com/cda/content/document/cda_downloaddocument/9789067049023-c2.pdf?SGWID=0-0-45-1367037-p174605404 [aplūkots 04.07.2019.].
10. Shewe C. (zin. red.). *Eiropas Savienības tiesības. II daļa. Materiālās tiesības*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016.
11. Schmitz T. *Kāzusi un mācību materiāli Eiropas Savienības tiesībās*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2010.

Normatīvie akti

12. Padomes 1973. gada 21. maija Direktīvas 73/148/EEK par dalībvalstu pilsoņu pārvietošanās un dzīvesvietas Kopienā ierobežojumu atcelšanu saistībā ar uzņēmējdarbību un pakalpojumu sniegšanu.
13. Eiropas Parlamenta un Padomes 2006. gada 12. decembra Direktīva 2006/123/EK par pakalpojumiem iekšējā tirgū.
14. Eiropas Parlamenta un Padomes 2000. gada 8. jūnija Direktīvu 2000/31/EK par dažiem informācijas sabiedrības pakalpojumu tiesiskiem aspektiem, jo īpaši elektronisko tirdzniecību iekšējā tirgū.

Juridiskā prakse

15. Eiropas Savienības Tiesas 2018. gada 10. aprīļa spriedums lietā C-320/16 *Uber France*.
16. Eiropas Savienības Tiesas 2018. gada 4. oktobra spriedums lietā C-105/17 *Kamenova*.
17. Eiropas Savienības Tiesas 2017. gada 20. decembra spriedums lietā C-434/15 *Asociación Profesional Elite Taxi*.
18. Eiropas Savienības Tiesas 2007. gada 18. decembra spriedums lietā C-281/06 *Jundt*.
19. Eiropas Kopienu tiesas 2001. gada 29. novembra spriedumu lietā C-17/00 *De Coster*.
20. Eiropas Kopienu tiesas 2001. gada 12. jūlija spriedumu lietā C-157/99 *Smits un Peerbooms*.
21. Eiropas Kopienu tiesas 2000. gada 11. aprīļa spriedums lietā C-191/97 *Delière*.
22. Eiropas Kopienu tiesas 1984. gada 31. janvāra spriedums apvienotajās lietās 286/82 un 26/83 *Luisi un Carbone/Ministero dello Tesoro*.

Citi avoti

23. Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai. Eiropas sadarbīgās ekonomikas programma. COM(2016) 356 final.
24. Ģenerāladvokāta Maceja Špunara 2017. gada 11. maija secinājumi lietā C-434/15 *Asociación Profesional Elite Taxi*.
25. Ģenerāladvokāta Maceja Špunara 2019. gada 30. aprīļa secinājumi lietā C-390/18 *AIRBNB Ireland*.